SEY
SUOMEN ELÄINSUOJELU

Helsingissä 25.1.2019

Asia: HE 286/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetun lain 8 ja 16 §:n ja metsästyslain muuttamisesta

Kiitämme pyynnöstä tulla kuultavaksi.

SEYn mielestä vieraslajeista aiheutuvat haitat tulisi aina pyrkiä ensisijaisesti ennaltaehkäisemään. Nyt käsittelyssä olevat lakimuutokset pyrkivät estämään haitallisten vieraslajien leviämistä sekä hallitsemaan vieraslajiriskejä luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. SEYn mielestä nämä tavoitteet ovat tärkeät.

SEY pitää ehdotettua lakimuutosta kuitenkin tietyiltä osin erittäin ongelmallisena. Ehdotetut lakimuutokset vaarantavat eläinten hyvinvoinnin monilta osin tarpeettomasti ja lakiesityksen perusteluista puuttuu olennaisia asioita päätösten perusteiksi. EU ei edellytä Suomelta nykyistä vahvempaa haitallisten vieraslajien kannanhoitoa, eikä asialla ole aikataulullista kiirettä. Lakimuutokset tulisikin valmistella perusteellisesti uudelleen.

Pyynnin luvanvaraisuus

Suunniteltu lainsäädäntömuutos siirtäisi supikoiran, minkin, pesukarhun, piisamin ja rämemajavan riistalajeista rauhoittamattomiin lajeihin. Tämä johtaisi pyytämisen ja tappamisen luvanvaraisuuden poistumiseen. Metsästyskorttia ja sen edellytyksenä olevaa koulutusta ei enää vaadittaisi, jolloin pyyntiin osallistuvan henkilön osaamista esimerkiksi asianmukaiseen pyytämiseen ja kivuttomaan lopettamiseen ei olisi mitenkään ennalta varmistettu.

SEYn mielestä onkin epätodennäköistä, että kaikilla pyyntiin osallistuvilla ihmisillä olisi jatkossa riittävät taidot lopettaa eläin eettisesti. **Tämä huoli nostetaan esille myös Suomen riistakeskuksen tuottamassa supikoiran kannanhoitosuunnitelmassa. Siinä pyynnin salliminen ilman metsästyskorttia koetaan ongelmalliseksi,** koska läheskään kaikilla osallistujilla ei ole tarvittavaa tietotaitoa ja välineitä supikoirien lopettamiseksi eläinsuojelulainsäädännön mukaisesti.

Kannanhoitosuunnitelmassa esitetäänkin toimivampana vaihtoehtona metsästyslain uutta luokitusta (esim. haitallinen vieraslaji), jolloin vieraslajeja ei enää koskisi metsästyslain 20 pykälän kestävän käytön velvoitteet, mutta edellytys metsästäjätutkinnon suorittamisesta voitaisiin säilyttää vieraslajienkin pyydystämisen ehtona. SEY puoltaa tätä riistakeskuksen ehdotusta nyt käsiteltävänä olevaa esitystä parempana toimintatapana. Toinen vaihtoehto voisi olla erillinen tarkennus siitä, että kestävän käytön velvoite ei koskisi haitallisiin vieraslajeihin luettavia lajeja.

EU vaatii vieraslajiasetuksessaan, että kannanhoidollisiin toimenpiteisiin ryhdyttäessä ja niitä valitessa jäsenmaiden on varmistettava, että **eläimet säästetään vältettävissä olevalta kivulta, stressiltä ja kärsimykseltä** kuitenkaan haittaamatta toimenpiteiden toimivuutta. **Samalla EU vaatii, että toimenpiteiden tulee olla suhteessa niiden vaikuttavuuteen ja toimenpiteet tulee priorisoida riskinarvion ja tehokkuuden perusteella.** EU on aloittamassa kuluvana vuonna pilottiprojektin, jolla on tarkoitus löytää käyttöön eläinten hyvinvoinnin kannalta parhaat keinot. Suomen on myös hyvä seurata tätä kehitystä.

Suomella on jo käytössä esimerkiksi tehokas supikoirien kannanhoito. Lajin leviäminen laajemmalle Skandinaviaan on pitkälti saatu näillä toimin estettyä, eikä EU velvoita Suomea nykyistä voimakkaampiin toimiin etenkään eläinten hyvinvoinnin kustannuksella. EU:n vieraslajilistauksen käyttäminen ehdotuksen perusteena on monin tavoin huono.

Uusien pyyntimenetelmien tuoma lisäteho vieraslajien hallinnassa pitäisi pystyä todentamaan, etenkin silloin kun seurauksena on eläinten hyvinvoinnin ja pyynnin eettisyyden kannalta huonommat käytännöt. Lakimuutoksen perusteluissa tällaista näyttöä ei kuitenkaan ole osoitettu. Herääkin huoli siitä, että pyyntimenetelmien laajennus ei johda kannan tehokkaampaan hallintaan. Vaikka vieraslajien saalismäärät hieman nousisivatkin, niin sillä ei välttämättä ole todennettavaa vaikutusta vieraslajien kannankoon kehitykseen taikka levinneisyyden rajoittamiseen. Laajennukset voivat johtaa vain lisääntyneeseen eläinten kärsimykseen, ilman todellisia vaikutuksia vieraslajeista aiheutuviin haittoihin luonnon monimuotoisuudelle ja ekosysteemeille. SEY ei pidä eettisesti hyväksyttävänä eläinten hyvinvoinnin kannalta huonompia pyyntitapoja, etenkin kun niiden käyttöä ei ole osoitettu välttämättömäksi kannan tehokkaamman rajoittamisen kannalta.

IUCN:n on valmistellut lajikohtaiset raportit Euroopan komissiolle, missä on arvioitu vieraslajikantojen hallintaan käytettäviä menetelmiä ja niiden tehokkuutta. Raportit korostavat kautta linjan pyyntiin osallistuvien metsästäjien ammattitaitoa ja osaamista eettisen pyynnin turvaamiseksi [1, 2]. Metsästyskortittomilla kansalaisilla nähdään rooli havaintojen ilmoittamisessa kansallisiin vieraslajijärjestelmiin levinneisyyden rajoittamisessa (havainnot tulee tosin vielä varmistaa asiantuntijoilla). Supikoiralle tehty raportti on valmistunut Pohjoismaissa tehtyjen tutkimusten ja tietotaidon pohjalta, ja sen mukaan Suomen kantaa hallittaisiin tehokkaimmin ammattimetsästäjien ja harrastemetsästäjien yhteistyöllä. Supikoiran kohdalla halutaan lisäksi estää lajin leviäminen ja vakinaistuminen Skandinaviaan, missä riistakameroilla tehdyt ensihavainnot dispersoivista yksilöistä ovat myös keskeisessä osassa.

Toiseksi, pyynnin luvanvaraisuuden poistuminen johtaisi myös siihen, että pyyntiin osallistuvan henkilön lajintunnistustaidoista ei ole ennalta varmistuttu. Siten on hyvin todennäköistä, että pyynti tulee kohdistumaan tahattomasti myös muiden lajien yksilöihin. Tätä tukee Ruotsista saadut tiedot. Siellä kansalaisten vieraslajihavaintoja keräävä palvelu saa vuosittain 600-1000 supikoira- ja pesukarhuhavaintoa kattavasti koko maasta, joista valtaosa on virheellisiä. Esimerkiksi vuonna 2016 saaduista 633 havainnosta 260 todennettiin muiden lajien yksilöiksi (mm. mäyrä, kettu, ilves ja ahma) ja vain 27 ilmoitetun kansalaishavainnon kohdalla lajintunnistus voitiin varmistaa oikein tehdyksi [1]. Ei ole syytä olettaa, että Suomessa kansalaisten lajintunnistustaidot nisäkkäiden suhteen olisivat paremmat.

Pyynnin luvanvaraisuuden poistaminen on lisäksi johtanut kärsimyksen lisääntymiseen vieraslajien pyynnin yhteydessä muualla Euroopassa. Esimerkiksi Italiassa rämemajavan pyynnin luvanvaraisuuden poistaminen on mahdollistanut loukkupyynnin kaikille halukkaille ja eläinten on havaittu säännöllisesti kuolevan nälkään tai janoon elävänä pyytävissä loukuissa. Lisäksi loukkuihin on kuollut muitakin lajeja. On tärkeää huomioida, että myös EU:n vieraslajiasetus edellyttää jäsenvaltiot ottamaan huomioon erityisesti muut kuin torjunnan kohteena olevat lajit ja niiden elinympäristöt haitallisten vieraslajien hallintatoimenpiteitä toteuttaessaan.

Lainsäädännöllä on lisäksi keskeinen sija mielipidevaikuttamisessa ja suunnitellut muutokset haitallisiksi luokiteltujen vieraslajien pyyntiin vaikuttavat ihmisten asenteisiin näitä eläimiä kohtaan. Haitalliset vieraslajit saavat herkästi statuksestaan johtuen negatiivisen leiman ihmisten silmissä, mikä voi johtaa siihen, että niiden kärsimyksen välttämistä pyynnin yhteydessä ei koeta yhtä arvokkaaksi kuin muilla metsästettävillä lajeilla. Sallittujen lopetusmenetelmien tulee aina lähteä kunkin lajin kyvystä kokea kipua ja kärsimystä. Lajin saama status ei ole hyväksyttävä syy poiketa tästä edellytyksestä, mikäli pyynti halutaan pitää eettisesti hyväksyttävänä ja eläinsuojelulain edellytysten mukaisena.

Pyyntimenetelmät

SEY ei vastusta pyyntimenetelmien laajentamista, kun uudet sallitut pyyntimenetelmät eivät lisää kohteena olevien eläinten kärsimystä.

SEY
SUOMEN ELÄINSUOJELU

Nyt käsittelyssä olevissa lakimuutoksissa on kuitenkin merkittävä riski sille, että supikoiran, piisamin, minkin, pesukarhun ja rämemajavan pyyntiin sallitaan keinoja, jotka ovat eläinten hyvinvoinnin kannalta täysin kestämättömiä.

Ehdotuksen mukaan muutetaan vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetun lain (1709/2015) 8 ja 16 § seuraavasti:

”Ympäristöön päässyt lintu- tai nisäkäslaji, joka on unionin luetteloon kuuluva tai kansallisesti merkityksellinen haitallinen vieraslaji, saadaan pyydystää ja tappaa soveltaen, mitä metsästyslaissa ja sen nojalla säädetään rauhoittamattoman linnun ja nisäkkään pyydystämisestä ja tappamisesta.”

ja

“*Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin, mitä 1 momentissa tarkoitettuja metsästyslain ja sen nojalla annettuja säännöksiä sovelletaan tässä pykälässä tarkoitettujen lintu- tai nisäkäslajien pyydystämiseen ja tappamiseen, jos se on tarpeen näiden lajien leviämisen estämiseksi, muun kuin pyydystämisen ja tappamisen kohteena olevan lajin tai sen elinympäristön suojelemiseksi taikka metsästyslain tai sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi.”*

Metsästyslain mukaan rauhoittamattoman nisäkkään tappamisessa saa käyttää esimerkiksi myrkkyjä ja tappavia sähkölaitteita. Maa- ja metsätalousministeriö on lähettänyt lausuntokierrokselle asetuksen, jolla nämä keinot kiellettäisi. **On kuitenkin kyseenalaista, voiko näitä keinoja kieltää asetuksella, kun nyt käsittelyssä oleva lakimuutos ei anna tällaista asetuksenantomahdollisuutta kohteena olevien eläinten hyvinvointisyiden perusteella.**

Kielto esimerkiksi edellä mainittujen keinojen käytölle tulisi tehdä jo lakitasolla. Vähintään tulisi lisätä vastaava asetuksenantomahdollisuus myös pyynnin kohteena olevien eläinten hyvinvointisyistä, kuin nyt ehdotetaan annettavaksi muista syistä.

Rauhoitusajat

Myös haitallisten vieraslajien kohdalla lisääntymiskauden aikainen rauhoittaminen **tulee taata jatkossakin siten, että pentueelliset naaraat ovat rauhoitettuja toukokuun alusta heinäkuun loppuun piisamia lukuunottamatta, jonka rauhoitusaika on 20.5 – 30.9. Tämä olisi linjassa sen kanssa, että metsästys on kielletty pesintäaikaan myös rauhoittamattomien lintujen kohdalla.** Pennullisten emojen tappaminen johtaa suurella todennäköisyydellä emoistaan riippuvaisten pentujen nääntymiseen hengiltä, mitä ei mitenkään voi pitää hyväksyttävänä ja EU:n tavoitteiden kanssa linjassa olevana toimintatapana.

Rauhoitusaikojen poistaminen ei vaikuta myöskään perustellulta pyynnin tehokkuuden kannalta, sillä esimerkiksi supikoiran kohdalla tehokkain pyyntiaika olisi kevättalvella ennen kuin pentueet ovat syntyneet. Kesällä tapahtuvassa pyynnissä on riski myös häiritä muiden lajien lisääntymistä. Esimerkiksi supikoiran ja minkin haitat on havaittu suurimmiksi saaristoalueilla, missä lisääntymiskauden aikainen tehopyynti voi vaarantaa myös lintujen häiriötöntä pesintää.

Samasta syystä myös piisamin pesärauha tulee säilyttää. Nyt ehdotettu lakimuutos ja siihen liittyvä asetusmuutos ovat poistamassa tämän. Pykälää 37 a § ei tule muuttaa ehdotuksen mukaan. Pesän rauhoittamisesta tulisi säätää lakitasolla.

SEY
SUOMEN ELÄINSUOJELU

Muuta

SEY kritisoi hallintotapaa, jolla lakiesitys on tehty. Lakiesitystä ei ole lähetetty lausunnolle yhdellekään eläinsuojelujärjestölle pyynnöistä huolimatta, vaikka sillä on merkittäviä seurauksia eläinten hyvinvoinnille. Edes saman ministeriön (MMM) eläinten hyvinvointiasiantuntijat eivät ole olleet tietoisia näistä ehdotetuista muutoksista.

Lakiesitys on valmisteltu ennen kuin ehdotus haitallisten vieraslajien hallintasuunnitelmaksi ja leviämisväyliä koskevaksi toimintasuunnitelmaksi valmistui supikoirien ja piisamin osalta. Hyviä perusteita sille, että toimintasuunnitelman valmistumista ei ole odotettu, ei ole olemassa. Toimintasuunnitelmien perusteella on selvää, että lakiesityksessä kaavaillut toimet ovat erittäin liioiteltuja. Esimerkiksi piisamin osalta kannanhoitosuunnitelma toteaa: ”Meillä piisamista ei ole havaittu merkittävää haittaa”.

Esityksen muistiosta on jätetty pois merkittävää tietoa EU:n lainsäädännöstä koskien vieraslajikantojen hallintaa. Lisäksi vaikutusten arvioinnissa ei ole käsitelty millään tavoin eläinten hyvinvoinnille koituvia haittoja ja riskejä. Hallintatoimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa on otettava huomioon haitallisesta vieraslajista aiheutuvat vahingot ja niiden todennäköisyys. Samaa vaatii myös EU. Tämä on lakiesityksessä erittäin heikosti käsitelty ja lisäksi esityksestä puuttuu olennaista tietoa jo olemassa olevasta Suomen Riistakeskuksen laatimasta supikoiran kannanhoitosuunnitelmasta.

[1] Dahl, F. & Åhlén, P.A. 2017. Information on measures and related costs in relation to species included on the Union list: *Nyctereutes procyonoides*. Technical note prepared by IUCN for the European Comission.
[2] Roy, S. 2017. Information on measures and related costs in relation to species included on the Union list: *Neovison vison*. Technical note prepared by IUCN for the European Comission.

Kati Pulli
Toiminnanjohtaja
SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto

Suvi Ponnikas
Varapuheenjohtaja
SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto